అంటూ వుంటే బద్ధమిత్రులు

ఆ సాయంత్రం గవరయ్యని చంపెయ్యడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు హరిశ్చంద్రుడు. పొలంపక్క, చెఱువు గట్టున, మామిడి చెట్టుకింద వైకుంఠపాళీ ఆటకి కూర్చుంటారు. కూర్చునేచోట ముళ్ళు పెడతాడు. గవరయ్యకి గుచ్చుకుంటుంది ముల్లు, రక్తం కారుతుంది. తను జేబులోంచి సీసాతీసి మందు వేస్తాడు. అది మందుకాదు, పాము విషం, చస్తాడు, తీరిపోతుంది.

నెలక్రితం పాములవాడి దగ్గర విషంసీసా సంపాదించాడు తిరణాల కెళ్ళినప్పుడు. ఇంక ఆచరణలో పెట్టడం తరువాయి.

గవరయ్య పనిపిల్లని పంపించాడు. దాని పేరు తాయారు. రెండు నెలలు తనింట్లో పనిచేసింది. "ఎక్కువ ముట్ట చెబుతానని మభ్య పెట్టి తనింట్లో పనికి కుదుర్చుకున్నాడు గవరయ్య." అతన్ని చంపాలన్న నిశ్చయానికి వందలాదిగా వున్న కారణాలలో ఇదొకటి తాయారు. చీటీ ఇచ్చింది. చదువుకున్నాడు హరిశ్చంద్రుడు. అందులో ఇల్లా వుంది.

"నాకు జీవితంమీద మోహం మొత్తింది. చావడానికి నిశ్చయించుకున్నాను. నాకు నువ్వొక్కడివే స్నేహితుడవు గనక ముందుగా చెప్పి వేస్తున్నాను. దీనివల్ల నేను సుఖపడతాను; ముఖ్యంగా నువ్వు సుఖపడతావు. నీ దగ్గర గరళం వుందిట! ఆ సీసా పంపు. నీమేలు మరవను— బ్రతికున్నంత వరకూ. ఇట్లు గవరయ్య."

చిన్న సీసాలో తేనెపోసి తాయారుకిచ్చి పంపించాడు హరిశ్చంద్రుడు.

తను తలపెట్టిన హత్యాకాండ జరపడానికి వీల్లేకుండా పోయింది. తన దగ్గర విషం సీసా వున్నట్లు "గవరయ్యకి ఎట్లా తెలిసిందో."

నవ్వుకున్నాడు హరిశ్చంద్రుడు. గవరయ్య కొంతకాలం బ్రతకడమే మంచిది. అతను చచ్చిపోతే. చంపేటందుకు ఇంకెవ్వరూ వుండరు తనకి. ఈ చంపాలన్న ఆలోచనలే అతనికి ప్రస్తుతం కాలక్షేపం."

తాయారు మళ్ళా వొచ్చి మరో చీటి తెచ్చింది. అందులో ఇల్లా వుంది.

"మనిద్దరము కలిసి ఈ రాత్రి భోజనం చెయ్యాలి. ఇదే ఆఖరు భోజనం చెఱువుగట్టున వైకుంఠపాళి ఆడుకుందాం ఆఖరు ఆట, ఆరింటికే రా. ఆఖరు కోరిక. ఇట్లు గవరయ్య."

'సరే వొస్తానని చెప్పు' అని తాయారుని పంపించాడు హరిశ్చంద్రుడు.

మధ్యాహ్నం మూడైంది. గవరయ్య దగ్గరకి వెళ్ళేటందుకు ఇంకా మూడు గంటలు వ్యవధి వుంది. కాసేపు వెన్ను వాల్చాడు హరిశ్చంద్రుడు. నిద్ర పట్టలేదు.

గవరయ్య తనకంటె రెండేళ్ళు చిన్న. ఇద్దరూ వీధిబడి మేష్టర్లు. గవరయ్య తనకంటె ఏడాది సీనియర్: తనకంటె ఆరురూపాయలు జీతం ఎక్కువ. తనకంటె ఎకరంభూమి ఎక్కువుంది. మనిషి మరో అంగుళం ఎత్తు. తనకి ఆడపిల్లలు లేరు. అతనికి ఇద్దరాడపిల్లలు. సంతానం ఇద్దరికీ సమానమే. అదో సుగుణం. గవరయ్యభార్య రాధ. తనకిస్తామని వచ్చారు- అబ్బో! ఇరవైఏళ్ళనాటి మాట, రాధ బాగుంటుంది- ఆ రోజుల్లో తనకి నచ్చింది. ఆ సంబంధం కుదిరితే బాగుండుననుకున్నాడు. దేవుడికి మొక్కుకున్నాడు. మరి ఏం తిరకాసొచ్చిందో తనకి తెలీదు. అతని కప్పుడు పదిహేడో ఏడు. ఆ సంబంధం బెసికిపోయింది. గవరయ్య రాధని చేసుకున్నాడు. రాధ జుట్టు నెరవడంలేదు. తన భార్య తల ముగ్గుబుట్ట. పోనీ, గవరయ్య కూతురు 'కర్పూరాన్ని' - అదేం పేరో! వాళ్ళబ్బాయికి ఇవ్వొచ్చుగా. ఈడూ, జోడూ బాగుంటుంది. పై ఊరు మునసబుతో వియ్యమొందాడు గవరయ్య: ఈ మాత్రం పిల్ల తనికి దొరక్కపోతుందా! తనకి

అంటే తన కొడుక్కి! కర్పూరంది కాస్త మెల్ల కన్నేనేమో! అంటుంది తన భార్య. ఉదయం రెండుగంటలు ఇద్దరూ బడిలో పాఠం చెబుతారు. గవరయ్య 'హెడ్డు' - తను చిన్నయ్యవోరు - అసిస్టెంటు. ఇద్దరి పొలాలు పక్క పక్కనే, మధ్య గజం వెడల్పు గట్టూ, తను నడవకుండా పల్లేరు పోస్తాడా! తనని ఆడిపోస్తాడు గవరయ్య. మళ్ళీ సాయంత్రం చెబువుగట్టున వైకుంఠపాళికి రమ్మంటాడు. ఎప్పుడూ తనే వోడిపోతాడు. గవరయ్య నిచ్చెనలు ఎక్కుతుంటాడు. తను పాము నోట్లో పడుతుంటాడు. తను బీడీలు కాలిస్తే, గవరయ్య చుట్టలు మొదలెట్టాడు. తను మానేశాడు. గవరయ్య మానేశాడు. ఎందులోనూ తనకి ఆధిక్యంలేదు. గవరయ్య చస్తే, బడికి తను హెడ్డు అవుతాడు. అదొక్కటే చాలు. అందుకనే చంపడం. పాము నోట్లో పడుతున్నది తను. గరళంతో గవరయ్యని చంపడమే తగిన శాస్తి.

కాని తనే చస్తానని చీటీ పంపాడు గవరయ్య. ఏమొచ్చింది? జీవితంమీద ఎందుకు మొహం మొత్తిందో? ఇదంతా నాటకం. రాత్రి భోజనానికి ఎందుకు పిలిచినట్లు? తనకి విషంపెట్టి చంపడు కదా?

నాలుగు నెలలుగా ఇద్దరికీ మాటలు లేవు. కరణం కూతురికి పరీక్షలో సున్నా మార్కులు వేశాడు హరిశ్చంద్రుడు. తను మళ్ళా పూనుకుని, ఇరవై మార్కులిచ్చాడు గవరయ్య - కరణం దగ్గర అరటిగెల లంచం పుచ్చుకుని. ఇది బైటపెట్టాడు తను. కాని ఏం లాభం? తన భార్య, మునసబు కొడుకు దగ్గర చింతపండు తీసుకుంది. మార్కు లేయిస్తానని. దానికి దీనికి చెల్లు పొమ్మన్నాడు గవరయ్య. ఛీఛీ - వెధవ బ్రతుకు. చావడం మంచిది. సీసా తీశాడు. విషం తాగితే తీరిపోతుంది? కాని పెళ్ళాం, పిల్లలు - వాళ్ళ గతేంకాను? సీసా పంచె వ్డాడిలో పెట్టుకుని, పైన తువ్వాలు వేసుకుని, గవరయ్య ఇంటికి బైలుదేరాడు హరిశ్చంద్రుడు.

హరిశ్చంద్రుడు వందగజాలు నడిచాడు. ఎదురుగా వొక మనిషి వొస్తున్నట్లు అతను చూడనే లేదు. ఆ మనిషిది వామనదాయు: ఎదిగిన గడ్డం - బాగా నెరసింది. మెడ కిందికి జారిన గిరజాల జుట్టు: అక్కడక్కడ చిరిగిన తెల్ల చొక్కా; ఖద్దరు పంచిగూడా కట్టి, పైన శాలువాలా కప్పుకున్న కండువా - ఆకు జోళ్లు, అదీ వాలకం. హరిశ్చంద్రుణ్ని దాటి, ఆ వ్యక్తి వెనక్కి తిరిగి, అతనికి అడ్డంగా నుంచున్నాడు. అతన్ని తొలిగించుకొని నడవబొయ్యాడు హరిశ్చంద్రుడు. బుజంపైన చెయ్యి వేసి 'నిలిపాడు ఆ వ్యక్తి. కొత్త మొహం - ఇదివరకెన్నడూ ఆ ఊళ్ళో చూసిన మనిషి కాడు. రాత్రికి భోజనం ఏర్పాటు చెయ్యమన్నాడు. అతన్ని తప్పించుకొని నడవబోయాడు. కాని ఆ వ్యక్తి అటకాయించాడు. వృద్ధుడు-బోసిగా నవ్వుతున్నాడు. తెలుగు కాస్తంత తమిళయాసతో మాట్లాడతాడు. పేరు "తంబి"ట! మళయాళం. తెనుగు, కన్నడ, తమిళ భాషలొచ్చుట. బాటసారిట - దేశం చూసి రావాలని యాత్రకి బైలుదేరాడట.

ఏమన్నా ముట్టచెబితే, హరిద్వారంలో పెరుమాళ్‌కి అందజేస్తానన్నాడు. హరిశ్చంద్రుడికి వో భావం స్ఫురించింది. "ఈ ఊళ్ళో గవరయ్య అనే సంపన్నుడు, పెద్దమనిషి వున్నాడు. ఉదారుడు; ఆయన సతీమణి ఉత్తమురాలు, అన్నపూర్ణాదేవి. అక్కడికి వెళ్ళితే లాభిస్తుంది." అన్నాడు.

అక్కడినుండే వస్తున్నానన్నాడు "తంబి" - విరగబడి నవ్వుతూ. పై వరసలో ముందు పళ్ళు రెండు లేవు. వికృతంగా ధ్వనించినా ఆ నవ్వు రోత పుట్టదు - నవ్వుతుంటే ఇంకా చూడబుద్ధేస్తుంది.

"ఏం జరిగింది ?"

"ఈ ఊళ్ళో దగ్గర్లోనే హరిశ్చంద్రుడనే సంస్కారి, మర్యాదస్తుడు, జాలిగుండెగల ఆసామీ వున్నాడు. అక్కడికి వెళ్ళమన్నాడు" అన్నాడు తంబి.

ఈ తంబిగాడు ముందుగా గవరయ్య ఇంటికి వెళ్ళినందుకు చిరాకు పడ్డాడు హరిశ్చంద్రుడు. గవరయ్యనీ, తంబినీ ఇద్దరినీ కలిపి చంపెయ్యా లన్నంత కోపం వచ్చింది.

తను సంస్కారా? మర్యాదస్తుడా? ఏం వేళాకోళంగా వుంది? "నువ్వేంపని చేస్తావు?" అని అడిగాడు తంబిని. చచ్చేదాకా బ్రతుకుతాను, అన్నాడు తంబి. నీకు పనీ పాటూ లేదు?"

అన్నం తినడం, చుట్టూ చూడడం, కళ్ళు నెప్పిపెడితే పడుకోడం- అవి చేస్తాడుట.

"ఏదైనా పని చేసుకొని నాలుగు రాళ్ళు సంపాదించుకోరాదూ!"

తనకి పనంటే పడదుట. కొందరు చేసేవారు: మరికొందరు చేసినదాన్ని చూసి విలువకట్టి ఆనందించేవారు - అన్నాడు తంబి.

హరిశ్చంద్రుడికి మరో భావం స్ఫురించింది. అతని మెడ వంచి, చెవులో ఏదో చెప్పాడు. రైట్ - ఇంతేనా - అన్నాడు తంబి. ఎగిరి గంతేశాడు. నవ్వాడు - తను రోజూ చేసే "పనిదా - అది" అన్నాడు.

ఇంతలో గవరయ్య ఇంటికి చేరుకున్నారు. సంజ్ఞలతో ఆహ్వానించి, దొడ్డివైపు మండువాలోకి తీసికెళ్ళాడు గవరయ్య. ఒక పాత చాపతీసి దులిపి, పరిచి కూర్చోమన్నాడు.

హరిశ్చంద్రుడు, గవరయ్య వొకరికేసి వొకరు చూసుకున్నారు కాని మాటల్లేవు. తంబి స్వగతంలా చెప్పుకుపోతున్నాడు. తాను యాత్రికుడుట; ఎక్కడికి కెడతాడో తెలీదుట; అస లెక్కడనుంచి వొచ్చాడో కూడా తెలీదుట. రామేశ్వరంలో ఆలయం వర్ణిస్తున్నాడు. కన్యాకుమారిలో సూర్యోదయం సౌందర్యం గురించి చెప్పాడు. వర్ణిస్తుంటే అతని కళ్ళల్లో తడి మెరిసింది. మండువా చూరులో కంతలున్నాయి. ఆ కంతల్లోంచి, చివరి కిరణాలు అతని నుదుటిమీద పడి, తంబి మొహాన్ని మరింత వింతగా వెలిగించాయి - ఎఱుపు కాలి, ఇంకా ఎఱుపైనట్లు! పసుపు తడిపి ఇంకా పసుపైనట్లు?

శివసముద్రం జలపాతం. శ్రీరంగపట్నంలో టిప్పుసుల్తాన్ వంతెన గురించి చెబుతున్నాడు. పుదుచ్చేరి కోట, అరవిందాశ్రమం, జీవాత్మ పరమాత్మలో ఐక్యం కావడం గురించి ప్రస్తావిస్తున్నాడు.

"తినేదానికేం లేదా ?" అన్నాడు తంబి. మధ్యలో ఆగి.

గవరయ్య పెద్దమ్మాయి అరిటాకులో అటుకులు తెచ్చి మంచినీళ్ళ బిందె, గ్లాసులు దగ్గరలో వుంచి వెళ్ళింది. ముగ్గురూ అటుకులకేసి చూస్తున్నారు. ఎవ్వరూ తినడంలేదు. వారిద్దరినీ పుచ్చుకోమన్నట్లు తల పంకించాడు తంబి. వాళ్ళేమీ తినే యత్నం చెయ్యకపోవడం చూసి, తినడం మొదలెట్టాడు. పైమీద గుడ్డతీసి, చీదిన ముక్కు తుడ్చుకున్నాడు తంబి. విశ్వంలో పదార్థం అంతా ఒక ముద్దలా వుండేదిట. ఆరంభంలో - చీమిడి ముద్ద లాంటిదిట. అదే పరమాత్మట. ఉబుసుపోక ఒక్కమారు చీదాడట పరమాత్మ. అది కోటానుకోట్ల ప్రాణులుగా మారిందట.

ఈ సిద్ధాంతం గవరయ్యకి నచ్చినట్టుంది. "అందుకనే మనుష లంటే రోత. చచ్చిపోదామనిపిస్తుంది" అన్నాడు.

"నాకును" అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు. పోటీ కోసం అన్నమాట, కాని అది నిజంగా ఆ సమయంలో అనుకుంటున్నది కాదని అతనికి తెలుసు.

మనుషులంటే రోత అనకండి, ఏ ఒక్కమనిషోనంటె రోత అనండి అన్నాడు తంబి; తప్పకుండా చచ్చిపోదాం-చావు విషయంలో మన నిర్ణయం అంటూ లేదు. కాని చనిపోయే ముందు, హిమాలయాలలో నందాదేవి శిఖరం ఒక్కసారి చూసి ఆపైన చనిపోండి - అన్నాడు తంబి.

"అంత బాగుంటుందా ?" అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు. ఇంతలో గవరయ్య పెద్దమ్మాయి తేగలు తెచ్చింది. తాయారు కత్తిపీట తెచ్చింది, ముక్కలుగాచేసి తామరాకులో వేస్తోంది. తంబి గవరయ్య పెద్దమ్మాయి కేసి చూశాడు.

అందం అనేది ఒక స్థితి—దానికి వ్యక్తిత్వం లేదన్నాడు. వివరించమన్నాడు గవరయ్య.

మీ అమ్మాయిని చూడండి - ఎంత అందంగా వుంది! ఆమె నుదురు పడమటి ఆకాశం - కళ్ళు - నక్షత్రాలు. శ్వాస తీస్తుంటే మెడలో నరాలు వీణతీగెలు - ఆమె హృదయం ప్రేమతో సముద్రంలా వూగిపోతోంది. యౌవనంలో ప్రాణి ఒయ్యారంకంటె అందమైనదేముంది? నందాదేవిది నిత్య యౌవనం. సూర్యకిరణానికి, కన్నీరొలికినట్లు శిఖరంనుండి మంచు జారుతుంటే, భారం తగ్గినందుకి మధురంగా కళ్ళు తుడుచుకున్న క్షణంలో తప్ప నందాదేవికి చిరాకులేదు. తాను ఎందరెందరో స్త్రీలను చూశాడుట తంబి. స్త్రీ సౌందర్యం - ఒకే క్రమంగలది. తనని శిఖరం పైకి తీసుకెళ్ళిందిట- కింద పడేసిందట. తను లేచి ఒళ్ళు సర్దుకొని పక్కకు చూసేసరికి, సౌందర్యం ముసుగేసుకొని మూలుగుతోందిట. అందుకనే అతను పారిపోయి వచ్చేశాడుట. అంతకంటే గొప్ప సౌందర్యం దైవంట. దాన్ని వెతుక్కుంటూ దేశయాత్రకి వెడుతున్నాడుట తంబి.

చుట్టముక్క కావాలన్నాడు. హరిశ్చంద్రుడు, గవరయ్య ఒకరి మొహాలొకరు చూసుకున్నారు. తాయారుని పంపాడు గవరయ్య పుగాకు తీసుకురమ్మని.

"నేను కాల్చడం మానేశాను" అన్నాడు గవరయ్య. చాలా పొరబాటన్నాడు తంబి. దైవాన్ని తిలకించడానికి పుగాకు మంచి సాధనం అన్నాడు. కిందికి చూశాడు; అటుకులు లేవు - తనే తినేశాడు; అటుకులు కూడా చిట్టాలో వెయ్యండి అంతరాత్మ శోధనకు అనువైన సాధనం అని - సూచించాడు తంబి.

హరిశ్చంద్రుడికి నవ్వొచ్చింది.

"నేను బీడీలు కాల్చేవాడిని - అతను మానేశాడని నేను మానేశాను" అన్నాడు.

"నా జోలెత్తకు." అని వారించాడు గవరయ్య,

"నీతో అనలేదు." అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు. నిదానించమన్నాడు తంబి. "ఇప్పుడు మించిపోయింది లేదు - హాయిగా ముగ్గురం పొగ పీలుద్దాం" అన్నాడు తంబి మీరు చుట్టలు కాల్చకూడదు అన్నాడు. మీకు భార్యలున్నారు. ఆ వాసన గిట్టదు. మిమ్మల్ని అసహ్యించుకుంటారు - సిగరెట్లు త్రాగమన్నాడు.

"ఒక పాకెట్ తెప్పించేదా ?"

హరిశ్చంద్రుడు "ఓ" అన్నాడు. డబ్బిమన్నాడు తంబి. "నాదగ్గర విషం త్రాగేటందుకు కూడా డబ్బులేదు" అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు, నేను నమ్మను అంటూ అతని చొక్కా జేబులో చెయ్యి పెట్టి తడిమాడు. అతను వారించబొయ్యాడు. కొంత పెనుగులాట జరిగింది. చొక్కా కింద పంచి మడతలో చెయ్యిపోనిచ్చి ఒక సీసా పైకి తీసాడు.

"అదేమిటో తెలుసా ?"

ఎవ్వరూ మాట్లాడలేదు.

"అది విషం. జీవితం మీద విరక్తి పుట్టింది. మరీ దుర్భరమైనప్పుడు మింగుదామని ఎప్పుడూ దగ్గర పెట్టుకుంటాను." అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు. గవరయ్య నిర్ఘాంతపోయి చూస్తున్నాడు.

ఆ సీసా తంబి తన గూడ కట్టుపంచి ఒడిలో బిగించాడు. ఆ విషం తనకి అవసరం అన్నాడు. తను ఏకాకి. తన మృతివల్ల ఎవరూ చిక్కుపడరు. తనవల్ల లోకానికి ప్రయోజనమూలేదు - దాని అందం చూసి ఆనందించేవారి సంఖ్య తగ్గుతుంది - అదొక్కటే నష్టం. యాత్రలో అడుగడుక్కు, "మీలాంటి మిత్రులు. ఉదారులు" తటస్థపడి తిండికి లోటు లేకుండా జరుగుతుంది. అది జరగని పక్షంలో విషం సీసా శరణు" అన్నాడు తంబి.

గవరయ్య సంబోధించాడు. "మీరు చచ్చిపోతామన్నారు - మార్గం ఆలోచించారా ?" అన్నాడు తంబి.

గవరయ్య జేబులోంచి ఒక సీసా తీశాడు. "నువ్వొక్కడవేనా ఏమిటి చచ్చేది మహా. - నేనూ చస్తాను." అన్నట్టుగా హరిశ్చంద్రుడి కేసి చూస్తూ.

"ఇదిగో గరళం." అన్నాడు గవరయ్య సీసాముందు పెట్టి. అది విషం కాదని తెలుసు హరిశ్చంద్రుడికి. తాను మధ్యాహ్నం తాయారుకిచ్చి పంపిన తేనెసీసా.

"ఇట్లా తే - నేను త్రాగి చస్తాను" అని దాన్ని చటుక్కున లాక్కున్నాడు. మళ్ళా కొంత పెనుగులాట జరిగింది. తంబి స్వాధీనం చేసుకున్నాడు ఆ సీసాని. కుడివైపున పంచి ఒడిలో బిగించాడు."

"తనకే విషం సీసాలు అవసరంట. హిమాలయాలలో కొందరు యోగులున్నారట - గరళంలో మరికొన్ని ద్రావకాలు కలిపి, ఏ లోహమైనా బంగారంగా చేసెయ్యగలరుట. అందుకని తనతో తీసుకుపోతా" నన్నాడు. విషంకాక త్రాగేటందుకు ఏమీలేదా? అని అడిగాడు తంబి.

గవరయ్య లోపలికెళ్ళి గ్లాసులో మజ్జిగ తెచ్చాడు.

మజ్జిగ త్రాగాడు తంబి. జీవితం అంటే ఏమిటని ప్రశ్నించాడు. ఎవ్వరూ సమాధానం చెప్పలేదు. అదొక్కటే సమాధానం లేని ప్రశ్న అన్నాడు. డాక్టర్ దృష్టిలో హాస్పిటల్ - లాయర్ దృష్టిలో కోర్టుగది. ఉపాధ్యాయుని దృష్టిలో పాఠశాల. న్యాయం దృష్టిలో జైలు - స్త్రీ దృష్టిలో తనని ఆటవస్తువుగా చూసిన పురుషశాల, పురుషుడి దృష్టిలో పురిటిగది. విషం త్రాగి చావాలన్న వారి దృష్టిలో యుద్ధభూమి.

మరి దైవదృష్టిలో? దైవంలో ఐక్యం కావడం కోసం కొట్టుకునే గుండెకాయ. అది పగిలి ఐక్యమవుతుంది. అది జీవితం పగిలి ఐక్యం కానంతవరకూ యుద్ధభూమిగా, స్మశానంగా వుంటుంది. ఆ క్షణంలో తాను విషం త్రాగి వారిముందు మరణిస్తే పరస్పరం ద్వేషించుకుంటున్న వారిద్దరూ ఆప్తమిత్రులుగా మారతారు. ఎందుకు? వారిద్దరూ ఏకమై

తనని హత్య గావించినట్టు నేరం మోపుతారు. దాన్నుండి తప్పించుకునేందుకు వారిద్దరూ ఏకమవుతారు. ఎవరి గుండెకాయ పగిలినట్టు ? ఏది ఎందులో ఐక్యమైనట్టు ? జీవితం అంటే ఏది ?

తాయారు పుగాకు తెచ్చింది. తంబి గబగబ చుట్టచుట్టి వెలిగించాడు.

మరికొంచెం మజ్జిగ పుచ్చుకున్నాడు. మజ్జిగ లాభం లేదన్నాడు. మంచి మంచి "నిషా" మైకం కలగజేసే ద్రావకం కావాలన్నాడు. అదీ పడితే చనిపోవాలన్న భావం రాదన్నాడు.

హరిశ్చంద్రుడు, గవరయ్య - ఒకరితో ఒకరు, ఇద్దరూ కలిసి పంచుకోలేని భావం కలిగిన వారల్లే "తప్పు" అన్నట్టు సంజ్ఞచేసి, తమ అసమ్మతిని వెల్లడించారు. తంబి అర్థమైందన్నట్టు నవ్వి, బైటికిపోయి పుచ్చుకుందాం పదండి అన్నాడు. ముగ్గురూ లేచారు. వైకుంఠపాళి బల్ల, దీపం, ఆట సామాను, తాయారు కప్పగించి చెఱువుగట్టు కేసి ప్రయాణమయ్యారు.

ఆకాశం అంచున పొగ పొరకమ్మి నక్షత్రాలు మసగగా మెరుస్తున్నాయి. ఏమిటో సిగ్గుపడ్డట్టు ఒంపు తిరిగి మేఘం వెనక ఒత్తిగిలింది. ఇరుప్రక్కలా చెట్లు, ఒకే బంతిలో తలంటుకోసం జుట్టు విరబోసుకున్నట్టు, కదలక, గుబురుగా, అడ్డంగా నిలబడ్డాయి.

దూరంగా చెఱువుగట్టు - నిశ్చలంగా నీళ్ళు ఆవులించినప్పుడు ప్రేవులు బైట పడ్డట్టు రెండు మూడు పొడుగాటి కెరటపుటంచులుగా ఒడ్డుకు ప్రాకుతున్నాయి.

"మరి - డబ్బు ?" అన్నాడు తంబి.

"త్రాగుడికా ? బాగుంది." అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు. గవరయ్య కూడ బలుక్కున్నట్టు.

"అందరం పుచ్చుకుందాం."

"ఇదోటాపైగా—రాత్రికి కూటికి లేదన్నావు," అన్నాడు గవరయ్య.

అందులో "మజా" వర్ణించాడు తంబి. అది చైతన్య రాహిత్యం - పరమాత్మలో ఐక్యం అవడంలాంటిది. కృష్ణుడు వేయిమంది గోపికలతో జలక్రీడలు సల్పినట్లు; తపస్సు ఫలించినట్లు, నేపుల్స్ పట్నం చూసినట్లు, ఎల్లోరాలో శిల్ప సౌందర్యం తిలకించినట్లు, కజురాహోలో నగ్నసుందరి ప్రాణం తెచ్చుకుని ప్రాధేయపడినట్లు—మీరింకా చూడలేదు; మీ కర్మ—ఒకర్ని ఒకరు ద్వేషించుకుంటూ, హత్య, ఆత్మహత్య గావించుకుంటూ, మృత శిశువుకన్న పురిటిమంచాలల్లె తమకి జీవితం, ఏం తెలుసు? దిల్వారా గుడి, భువనేశ్వరం, గ్వాలియర్ కోట, లేపాక్షి బసవన్న, ఎలెఫెంటాలో త్రిమూర్తి, టిబెట్‌లో దాలైలామా ఆధ్యాత్మిక సంపద, రాజస్థానం అడవుల్లో పులివేట, స్విట్జర్‌లండ్‌లో సింప్లాన్ గుహ గుండా రైలు ప్రయాణం—అంతుందా ఈ అందానికీ, ఈ అందానికి—అవి సాధ్యం కావాలంటె కళ్ళుండాలి, చెవులుండాలి, కొట్టుకునే గుండె వుండాలి - ఇంద్రియాలు సజీవం కావాలి. ఒక సీసాతో అవన్నీ సజీవమౌతాయి.

హరిశ్చంద్రుడు ఊహలో వూరేగుతున్నాడు. ఒక్కొక్కమాట ఒక్కొక్క చిత్తరవుని కళ్ళముందు ప్రదర్శిస్తోంది - తంబి లేడు, గవరయ్య లేడు. తాయారు లేదు. భార్య లేదు, వీధిబడి లేదు. అసలు తనే లేడు. జగత్తులో మాయ తన నీడని తుడిచేసినట్లయింది. అప్రయత్నంగా జేబులోంచి నోటు పెల్లగించి తంబి చేతిలో పెట్టాడు గవరయ్య. తనజేబు లోంచి ఒక నోటుతీసి అతని చేతులో పెట్టాడు.

"ఇంకేమీ అడగొద్దు"

తంబి వెళ్ళాడు-ఇప్పుడే వస్తానని. తాయారు దీపం చెరువు గట్టున పాకలో పెట్టింది. వైకుంఠపాళీ బల్ల సిద్ధం చేసింది.

గవరయ్య తాయారుని పిలిచాడు.

"చూడు తంబికూడా వెళ్ళి: ఏం చేస్తున్నాడో, ఏమెడుతున్నాడో చూసిరా-అతనికి తెలీకుండా వెళ్ళు" అన్నాడు. ఆమె వెళ్ళింది.

పాకలో దీపం చుట్టూ పురుగులు మూగాయి. రక రకాల కీటకాలు. వాటి కేసి చూస్తున్నాడు గవరయ్య. ఇదివరకెన్నడూ అట్లా పరిశీలించలేదు. పురుగులు దీపం చుట్టూ ఒక క్రమంలో తిరుగుతున్నాయి - లెక్కల పుస్తకంలో బొమ్మలకి మల్లే సున్నాలుగా తిరుగుతున్నాయి. అవి వెలుగుని తింటాయా? అది ఆటా? అది అన్వేషణా? ఎందుకు అట్లా తిరుగుతాయి? తంబి సమాధానం ఏమిటో?

గడ్డిలో కూర్చున్నాడు. చల్లగా మెత్తగా తగుల్తోంది. చెయ్యి జాచి, వేళ్ళ సందుల్లోంచి చందమామకేసి చూస్తున్నాడు. నక్షత్రాలు లెక్కపెడుతున్నాడు! చెఱువులో కెరటం ఆకృతి చూస్తున్నాడు. దూరంగా ఒక్కచేప ఎగిరిపడింది. తన గుండెలు కొట్టుకోవడం తెలుస్తోంది. శ్వాస తియ్యడం గమనించాడు. కడుపులో ఆకలివల్ల అయ్యే చప్పుడు తెలుస్తోంది. తను మరో ప్రాణయ్యాడు.

దూరంగా—మూడుగజాల దూరంలో హరిశ్చంద్రుడు, పాక దగ్గర పాతిన వెదల్పు కొయ్యకి వెన్ను ఆనించి చెట్లకేసి చూస్తున్నాడు. అతని మనసులో స్థలాలు, దృశ్యాలు, స్థూలంగా మారినట్లు, ఆలోచన ఘనీభవించినట్లు, నిశ్చలుడై కూర్చున్నాడు. గాలికి కాని కదలని చెట్లు - ప్రేమకి కాని చలించని హృదయం-కళ్ళంట నీరు త్రోసుకొస్తుంది, చెఱువులో పిల్ల కెరటంలా. ఎందుకు? తనకి తెలీదు. తను తాను కాడు, మరోడు. మాటలు లేవు—శిథిలాలయంలో స్తంభాలల్లే. అంత దగ్గరగా కలవక, రాళ్ళుగా మారిన జిజ్ఞాసా వర్షపు ధారల్లా అల్లా వుండిపొయ్యారు.

వైకుంఠపాళా? విషమా? మృత్యువా? అరగంట - గంట - గంటన్నర........

తాయారొచ్చింది.

"టిస్సెక్కి వుడాయించాడండీ" అంది.

పాకలో దీపం వొక్కసారి పెద్దదయి ఆరిందీ - చుట్టూ రోదిస్తున్న పురుగులు లయతప్పి "టప్" మని చప్పుడు చేపి చెల్లాచెదరైనాయి. తాయారు దీపం తీసుకొని వెళ్ళింది. తొందరగా నడుస్తూంది. చీకట్లో మాయమైంది.

హరిశ్చంద్రుడూ, గవరయ్య అటుకేసి చూస్తున్నారు. వారి చూపులు కలిశాయి. ఒక్కొక్క అడుగే ముందుకి వేస్తూ నడుస్తున్నారు. దగ్గర కొచ్చేశారు. ఒకరి భుజంపైన ఒకరు తలలు ఆనిచ్చి, గట్టిగా కౌగలించుకుని అర్థంలేని కేకవేశారు. అది ఏడుపుగా పరిణమించింది. కన్నీరు సన్నగిల్లింది; నిల్చింది. ఎక్కడనుండో గాలి సణుగుతూ చెట్లని లేపుతూ, నీటిని చక్కలిగింతలు పెడుతూ వారిని కదిపి కవ్వించి ఏకం చేస్తూ వీస్తోంది.

మేఘం తెల్లబడి, విడి, చందమామని బైటపడేసింది. నక్షత్రాలు స్ఫుటంగా, నిద్రనుండి లేచినట్లుగా మెరుస్తున్నాయి. ప్రకృతి సంతోషంతో మూలుగుతోంది.

వారిద్దరూ పట్టు వొదిలేశారు-ఒకరు మొహంకేసి వొకరు చూడలేక చూస్తూ మధ్య నిలిపి, తిరిగి చూసి, చూడనట్లు చూసి, చూసినట్టు చూస్తూ నిలబడ్డారు. కూర్చున్నారు. నవ్వుకున్నారు. ఎండిన ఆకులు గాలి గిలిగింతలకి తట్టుకోలేక త్రుళ్ళిపడుతున్నాయి. చెఱువు నీరు, ప్రేమికుల జంటలుగా కెరటాలై గట్టుని పీడిస్తున్నాయి.

తిరణాల కెళ్ళినప్పుడు పాములవాడిదగ్గర, విషానికి మందు కొందామనుకున్నా, 'వాడు కబుర్లు చెబుతూ: ఫలాన ఆయన విషం కొన్నట్టు చెప్పాడు. నన్ను చంపుదామనే! నేను అందుకే కొన్నానప్పా" అన్నాడు గవరయ్య.

"చావడానికి విషం కావాలని తాయారుని సంపావుగా—అప్పుడే గ్రహించాను" అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు.

"తంబి కిచ్చింది విషం సీసా కాదు. దాన్ని వేరే భద్రంగా దాచాను. వాడికిచ్చింది తేనె సీసా. ఇంటికి వెళ్ళగానే పారెయ్యాలి" అన్నాడు గవరయ్య.

"నిన్ను చావదన్నమని తంబికి డబ్బిచ్చాను" అన్నాడు హరిశ్చంద్రుడు.

"నీదగ్గఱా లాగాడు? ఆపనే నిన్ను చేస్తానని నా దగ్గర కొంత లాగి నీ ఇంటికేసి బయలుదేరాడు. భలే కిల్లాడివాడే."

"ఏమిటో తంబిగాడి కబుర్లు, ధోరణి విన్నాక, నాలో మార్పొచ్చింది. మనం ఎంత, మన పట్టింపులు స్పర్థలు ఎంత అనిపించింది. చూడవల్సింది చెయ్యవల్సిందీ ఎంతో వుంది. మనం ఎప్పుడూ ఇల్లాగే వుందాం."

"త్రాగుడు మాత్రం వొద్దు - మా ఆవిడ చంపేస్తుంది" అన్నాడు గవరయ్య.

ఇంతలో తాయారు దీపం వెలిగించి తెచ్చింది.

"అమ్మగారు చప్పున భోజనాలకి రమ్మన్నారండి" అంది. వారి కళ్ళల్లో తడి, పెదవులపై చిరునవ్వు చూసి ఆశ్చర్యపడింది తాయారు. తనెన్నడూ ఎరగని సంతృప్తి ఆమె కళ్ళని వెలిగించింది.

"ఈ పూట మా యింట్లోనే భోజనం" అన్నాడు గవరయ్య

"మా ఆవిడ చంపేస్తుంది."

"నేను మా ఆవిడా, తోడొస్తాంగా" - నడుచుకుంటూ వెళ్ళారు ముగ్గురూ.